

LBRIS

We know
books

Sfântul Iustin Popovici

**Credința ortodoxă
și
viața în Hristos**

Traducere:
prof. Paul Bălan

EDITURA EGUMENITA

CUPRINS

În loc de prefață	5
Introducere	15
Misiunea lăuntrică a Bisericii noastre	27
Introducere la <i>Viețile Sfinților</i>	39
Educația teandrică și umanistă	59
Valoarea supremă și ultimul criteriu în ortodoxie	74
Cugetări despre infailibilitatea europeanului	108
Teoria cunoașterii la Sfântul Isaac Sirul	130
<i>Introducere</i>	130
<i>Boala organelor înțelegerii</i>	133
<i>Vindecarea organelor înțelegerii</i>	135
<i>Credința</i>	137
<i>Rugăciunea</i>	141
<i>Dragostea</i>	143
<i>Smerenia</i>	146
<i>Har și libertate</i>	148
<i>Curățirea intelectului</i>	150
<i>Taina cunoașterii</i>	156
<i>Contemplația</i>	171
<i>Concluzii</i>	183

Ecumenismul umanist	189
Despre cealaltă față a Europei	198
Scrieri alese ale Sfântului Iustin	221

Distribuție:
S.C. Egumenița S.R.L.
tel./fax: 0236-326.730
e-mail : editura@egumenita.ro
www.egumenita.ro

Fie ca Hristos, Lumina lumii, să lumineze mințile celor care vor citi această carte, pentru a înțelege așa cum trebuie învățătura cuviosului părinte Iustin, și pentru a respinge înțelepciunea cea deșartă a acestui veac.

MISIUNEA LĂUNTRICĂ A BISERICII NOASTRE

Propovăduirea credinței ortodoxe

Este într-adevăr foarte greu ca viața veșnică să-și croiască drum în sufletul omenesc – atât de strâmt – și încă și în mai îngustul trup omenesc. Aflați în spatele gratiilor, locuitorii acestui pământ se împotrivesc cu tenacitate împotriva a tot ceea ce vine din afară. Prinși în temnița timpului și a spațiului ei sunt incapabili – din pricina atavismului sau poate a inerției – să primească ceva ce vine de dincolo de timp și de spațiu, ceva care este veșnic. O astfel de invazie este socotită a fi o agresiune la adresa lor și ei răspund prin război.

Omului, dat fiind faptul că el este atacat de „molia” timpului, nu-i place amestecul veșniciei în viața sa și nu se poate adapta cu ușurință la o astfel de situație. El socotește adesea acest amestec a fi o insolență pur și simplu de neiertat. Uneori ar putea deveni un rebel înrăit împotriva veșniciei, fiindcă aflat în fața ei, el își observă propria sa micime; alteori, el simte chiar o ură cruntă față de ea fiindcă o privește printr-o prismă omenească, mult prea legată de pământ, mult prea lumească.

Cufundat trupește în materie, legat prin forța gravitațională de timp și spațiu și cu duhul desprins

de veșnicie, omul plictisit de lume nu-și află plăcerea în acele călătorii trudnice către veșnicie, către ceea ce se află în lumea de dincolo. Prăpastia care există între timp și veșnicie este de netrecut pentru acesta fiindcă îi lipsește forța și capacitatea necesară de a o trece. Cu totul asaltat de moarte, el îi privește cu dispreț pe toți cei care-i spun: „Omul este nemuritor, este veșnic”. Nemuritor din ce punct de vedere? În ceea ce privește trupul său cel muritor? Din ce punct de vedere veșnic? În ceea ce privește plâpândul său suflet? Pentru ca omul să fie cu adevărat nemuritor, el trebuie să se simtă nemuritor chiar în miezul cel mai adânc al ființei sale.

Spre a fi veșnic în chiar miezul conștiinței de sine el trebuie să se știe pe sine că este veșnic. Fără a ajunge aici, pentru el atât nemurirea cât și veșnicia vor reprezenta doar niște situații impuse din afară. Și dacă odinioară Omul a avut cu adevărat acest simț al nemuririi și conștiința veșniciei, el le-a avut atât de demult încât acestea s-au risipit sub povara morții. Și cu adevărat s-au risipit; aflăm acest lucru din întreaga alcătuire tainică a ființelor omenești.

Întreaga noastră problemă rezidă în felul în care am putea reaprinde acel sentiment adormit sau am putea reinvia acea conștiință pierdută. Nici ființele umane și nici „dumnezeii transcendentali” ai filosofiei nu sunt capabili de a face acest lucru. Este un lucru ce poate fi realizat doar de Dumnezeu, care a întrupat nemuritorul Său Eu înălăuntrul eului omenesc și a întrupat Eul Său veșnic înălăuntrul conștiinței de sine a omului.

Hristos a făcut cu adevărat acest lucru atunci când S-a făcut om și a devenit Dumnezeu-om. Doar în Hristos

și numai în El s-a simțit omul cu adevărat nemuritor și s-a cunoscut pe sine a fi veșnic. Hristos Dumnezeu-omul în Persoana Sa a aruncat o punte peste prăpastia dintre timp și veșnicie și a restabilit relațiile dintre ele. De aceea, doar cel ce se unește în chip organic cu Hristos Dumnezeu-omul, cu trupul Său, Biserica, se poate simți cu adevărat nemuritor și se poate cunoaște pe sine în adevăr a fi veșnic. În acest fel, pentru om și umanitate, Hristos reprezintă singura trecere de la timp la veșnicie: iată de ce în Biserică, în Biserica Ortodoxă, Hristos a devenit și a rămas unica cale și singura călăuză care ne poate trece din vremele vie spre veșnicie, de la sentimentul faptului că suntem muritori la cel al propriei noastre nemuriri, de la conștiința de sine a ceea ce este trecător la conștiința de sine a ceea ce este veșnic și fără dimensiune. Personalitatea pururea vie a Dumnezeu-omului Hristos este cu adevărat Biserica. Biserica este întotdeauna personalitate, trup și duh divino-uman.

Definiția Bisericii, viața ei, scopul ei, duhul ei, iconomia sa, căile sale, toate acestea ne sunt oferite în minunata Persoană a Dumnezeu-omului Hristos. De aceea, misiunea Bisericii este de a-l face pe fiecare credincios al ei, în chip organic, una cu Persoana lui Hristos, de a transforma simțul propriului eu într-o adevărată trăire întru Hristos și propria cunoaștere de sine (conștiința de sine) în cunoaștere hristică (conștiința hristică); pentru ca viața credincioșilor să devină viață în Hristos și pentru Hristos; pentru ca personalitatea lor să devină o personalitate în Hristos și pentru Hristos; pentru ca înălăuntrul lor să nu mai trăiască pentru ei înșiși, ci Hristos să trăiască în ei (Gal. 2, 20).

Misiunea Bisericii este și de a le oferi membrilor săi convingerea că starea adevărată a personalității umane este aceea alcătuită din nemurire și veșnicie și nu din vremelnicie și moarte, precum și convingerea că omul este un călător care se îndreaptă din împărăția timpului și a morții spre nemurire și veșnicie. Biserica este o instituție divino-umană, veșnicie întrupată în lăuntru hotarelor timpului și spațiului. Ea se află aici, în această lume, dar nu este din această lume (Ioan 18, 36). Ea se află în lume pentru a o înălța sus, la ceruri, acolo unde ea își are originea, izvorul. Biserica este apostolică, sobornicească, divino-umană, atemporală și de aceea este o blasfemie – o blasfemie de neiertat împotriva lui Hristos și împotriva Sfântului Duh – a considera Biserica o instituție națională, de a-i atribui aspirații mărunte, trecătoare, legate de factorul *timp*. Scopul ei este dincolo de hotarele națiunilor, este apostolic, atotcuprinzător: este acela de a-i uni pe toți oamenii, în Hristos, indiferent de naționalitatea, rasa sau mediul social din care provin. „Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femească, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus” (Gal. 3, 28), fiindcă „Hristos este totul și în toți”.

Mijloacele și metodele acestei unități, comuniuni a tuturor în Hristos, au fost asigurate de către Biserică prin Sfintele Taine și prin lucrările sale divino-umane (practici ascetice, virtuți). În taina Sfintei Euharistii toți ne unim întru Hristos. Prin intermediul acestei taine, omul se unește cu Hristos în chip organic și, în același timp, cu toți credincioșii. De asemenea, practicând virtuțile divino-umane: credința, rugăciunea,

postul, dragostea, umilința, smerenia, deplina compasiune și dăruire de sine, milostenia și celelalte, omul se întărește în această unitate, comuniune, păstrându-l personal pe Hristos, atât ca unitate a propriei sale personalități, cât și ca esență a unității sale cu ceilalți membri ai trupului lui Hristos, Biserica.

Biserica este întruparea persoanei Dumnezeu-omului Hristos, un organism divino-uman și nu o organizație omenească. Biserica este indivizibilă, așa cum este persoana Dumnezeu-om, așa cum este trupul Dumnezeu-om. Din această pricină este o eroare fundamentală de a împărți organismul divino-uman al Bisericii în mici organizații naționale.

Pe parcursul trecerii lor prin istorie, numeroase biserici locale s-au limitat la naționalism, la metode și aspirații naționale, biserica noastră sârbă aflându-se printre ele.

Biserica s-a adaptat la oameni, când de fapt ar fi trebuit să fie exact invers, oamenii să se adapteze la Biserică. Această greșală a fost comisă de multe ori de către Biserica noastră de aici. Dar noi știm foarte bine că acestea au fost „neghinele” vieții noastre bisericesti, neghine pe care Domnul nu le va stârpi, lăsându-le să crească împreună cu grâul până la vremea secerișului (Mt. 13, 29-30). Noi știm bine, de asemenea (Domnul ne-a învățat astfel) că aceste neghine își au originea la vrăjmașul nostru dintotdeauna și vrăjmașul lui Hristos: diavolul (Mt. 13, 25-28).

Dar noi posedăm această cunoaștere în deșert dacă aceasta nu este transformată în rugăciune, rugăciune prin care Hristos ne va păzi pe viitor de a deveni

noi înșine semănătorii și cultivatorii unor astfel de neghine. Este acum vremea potrivită – ceasul al doisprezecelea – pentru ca reprezentanții Bisericii noastre să înceteze de a mai fi nimic altceva decât slujitori ai naționalismului, și să devină episcopi și preoți ai uneia sfinte, sobornicești și apostolice Biserici.

Misiunea Bisericii, dată de Hristos și pusă în practică de Sfinții Părinți, este aceasta: ca în sufletul oamenilor noștri să fie sădită și cultivată conștiința că fiecare membru al Bisericii Ortodoxe este o persoană sobornicească, o persoană care există pentru veșnicie și este divino-umană; că fiecare persoană este a lui Hristos și este, prin urmare, frate cu orice ființă umană, un slujitor al tuturor oamenilor și al tuturor lucrurilor create. Acesta este obiectivul oferit Bisericii de către Hristos. Oricare altul nu aparține lui Hristos, ci lui Antihrist.

Pentru ca Biserica noastră să fie cu adevărat Biserică a lui Hristos, Biserică sobornicească, trebuie cu adevărat să-și împlinească acest obiectiv major în rândul oamenilor. Și totuși, care sunt mijloacele de împlinire a acestui obiectiv divino-uman? Încă o dată, mijloacele sunt ele însele divino-umane fiindcă un obiectiv divino-uman poate fi împlinit doar prin mijloace divino-umane, niciodată prin mijloace omenești sau prin oricare altele. Tocmai din acest punct de vedere Biserica se diferențiază radical de orice este omenească sau lumescă. Aceste mijloace nu sunt nimic altceva decât practici ascetice și virtuți divino-umane. Iar acestea pot fi practicate cum se cuvine doar de către aceștia divino-umani, purtători de Hristos. Virtuțile divino-umane există într-o înrudire organică. Fiecare își are izvorul în cealaltă, completându-se una pe alta.

Prima dintre virtuțile ascetice este *efortul credinței*: sufletele oamenilor trebuie să se străduiască neîncetat întru această virtute capitală; aceasta înseamnă că sufletele credincioase trebuie să se dăruiască lui Hristos fără rezerve și fără compromisuri, după ce vor fi coborât până în adâncurile ființelor lor și se vor fi ridicat spre înălțimile divino-umane. Este un lucru esențial de a înrădăcina în oameni faptul că credința în Hristos este o virtute ce depășește hotarele strâmte ale ideii de naționalism, fiind ecumenică și sobornicească, treimică; și că pentru cel ce crede în Hristos este necesară așteptarea lui Hristos și doar a lui Hristos, în fiecare moment al vieții sale.

Cea de-a doua virtute ascetică este *virtutea divino-umană a rugăciunii și a postului*. Aceasta este o virtute care trebuie să devină o permanență, un mod de viață al ortodocșilor, devenind suflet din sufletele lor, fiindcă rugăciunea și postul sunt atotputernice mijloace oferite de Hristos spre a curăți nu numai persoana umană, dar și societatea, oamenii, neamul omenească, în general vorbind, de orice necurăție.

Postul și rugăciunea pot cu adevărat să curețe sufletele oamenilor noștri de orice fel de necurății și de păcate (Mt. 17, 19-21; Luca 9, 17-29). Sufletele oamenilor trebuie hrănite permanent printr-o viață ortodoxă de rugăciune. Postul și rugăciunea nu trebuie folosite doar pentru individ, sau pentru un popor, ci pentru toți și pentru toate; pentru prieteni și pentru vrăjmași, pentru cei ce ne persecută și ne dau la moarte, fiindcă în felul acesta creștinii se deosebesc de neamuri (Mt. 5, 44-45).

Cea de-a treia virtute divino-umană este cea a *dragostei*: e vorba de dragostea care nu cunoaște limite,

care nu se întreabă cine e vrednic și cine nu, ci îi cuprinde pe toți; trebuie să-i iubim pe prieteni și pe vrăjmași, pe păcătoși și pe răufăcători, fără să le iubești păcatele și crimele acestora. Ea îi binecuvântează pe cei blestemați și, precum soarele, ea strălucește și peste cei răi și peste cei buni (Mt. 4, 45-46). Această dragoste divino-umană trebuie cultivată în inimile oamenilor fiindcă tocmai acest caracter sobornicesc al ei o diferențiază de alte forme de iubire relative și egoiste: de cea de tip fariseic, de cea umanistă, de cea altruistă, de cea naționalistă, precum și de cea animalică. Dragostea lui Hristos este pururea atotcuprinzătoare. Ea este dobândită prin rugăciune fiindcă e un dar al lui Hristos. Acum, inima ortodoxă se roagă cu intensitate: „Doamne al iubirii, dăruiește-mi mie această dragoste a Ta pentru toți și pentru toate!”

Cea de-a patra virtute este cea a *umilinței și smereniei*. Doar cel ce este blând și smerit cu inima poate liniști inimile crude, pline de tulburare: numai cel bând cu inima poate smeri sufletele mândre și trufașe. A arăta „blândețe față de toți oamenii este obligația fiecărui creștin adevărat” (Tit. 3, 2). Dar omul devine cu adevărat blând și smerit atunci când el își îndreaptă adâncul inimii către Domnul Iisus Hristos, El fiind singurul cu adevărat „blând și smerit cu inima” (Mt. 11, 29). Sufletul oamenilor trebuie îmblânzit cu blândețea lui Hristos. Orice om trebuie să învețe să se roage așa: „Blândețe și bunule Doamne, liniștește-mi sufletul meu tulburat!” Domnul S-a smerit pe sine cu cea mai mare umilință. El S-a întrupat și S-a făcut om.

Ca să fii al lui Hristos atunci smerește-te precum un vierme: pune-te în situația celor ce sunt îndurerăți,

plini de tristețe și de neazuri, a celor ce se află în tulburări și sminteli. Smerește-te mai tare decât toți; fă-te tuturor toate, dar după Hristos și întru Hristos. Atunci când nu ai smerenia Lui, roagă-te: „O, Dumnezeule Cel plin de smerenie, învață-mă și pe mine smerenia Ta!”

Cea de-a cincea virtute ascetică este *virtutea răbdării și a umilinței*. Cu alte cuvinte, să pătimești toate răutățile, să nu răsplătești rău cu rău, să ierți cu absolută compătimire orice atac, defăimare și răutate. Iată ce înseamnă să fii al lui Hristos: să te simți mereu răstignit lumii, persecutat de ea, agresat, scuipat, desconsiderat. Lumea nu-i va accepta pe cei ce sunt purtători de Hristos, la fel precum nu L-ar accepta nici pe Hristos însuși. Mucenicia este starea în care creștinul aduce roade. Acest lucru trebuie împărtășit oamenilor. Pentru ortodocși, mucenicia înseamnă purificare, curăție. A fi creștin nu înseamnă doar a răbda suferința cu bucurie, ci a-i ierta plini de compătimire pe cei ce sunt cauza ei, a te ruga lui Dumnezeu pentru ei așa cum au procedat Domnul și arhidiaconul Ștefan. Și roagă-te așa: „Îndelung răbdătorule Doamne, dăruiește-mi puterea de a răbda și ierta; fă-mă generos și smerit”.

Misiunea Bisericii noastre este de a insufla aceste virtuți divino-umane și practici ascetice în modul de viață al oamenilor, de a le uni viața și sufletul statornic cu aceste virtuți divino-umane, hristice. Fiindcă în acestea aflăm mântuirea sufletului de relele lumii și de acele organizații lumești pierzătoare de suflet. Drept răspuns la ateismul „erudit” și la canibalismul rafinat al civilizației contemporane, noi trebuie să promovăm acele personalități purtătoare de Hristos, care

cu blândețea oilor vor risipi răutatea lupilor și cu puritatea porumbeilor vor salva sufletul oamenilor de la putreziciunea și moartea culturală și politică. Trebuie să facem un efort ascetic în numele lui Hristos ca răspuns la actul de cultură realizat în numele ființei europene dezintegrate și decăzute, în numele ateismului, civilizației sau al lui antihrist.

Iată de ce sarcina majoră a Bisericii noastre este aceea de a crea astfel de asceți purtători de Hristos. Cuvântul de ordine care ar trebui auzit astăzi în cadrul Bisericii este acesta: să revenim la asceții hristofori și la Sfinții Părinți! Să practicăm și noi nevoița și virtuțile Sfinților Părinți! Să practicăm virtuțile Sfântului Antonie, ale Sfinților Atanasie, Vasilie și Grigorie, ale Sfinților Serghie și Serafim ai rușilor, ai Sfinților Sava, Prohie și Gavriil ai sârbilor și ale altora asemenea lor, fiindcă tocmai aceste virtuți ne-au dăruit acești sfinți, exemple demne de urmat. Astăzi numai eforturile ascetice ortodoxe și virtuțile pot insufla sfințenia în orice suflet, în sufletul tuturor oamenilor noștri – văzând că obiectivul divino-uman al Bisericii este neschimbat, iar mijloacele sale sunt și ele aceleași, fiindcă Hristos este Același, ieri și azi și în vecii vecilor (Evrei 13, 8). Aici rezidă diferența dintre lumea obișnuită și cea care trăiește întru Hristos: lumea este trecătoare și temporală, în timp ce lumea lui Hristos este pururea împlinită, deschisă veșniciei.

Ortodoxia, ca unic vas și deplină păstrătoare a Persoanei desăvârșite, strălucitoare a Dumnezeu-omului Hristos, este împlinită în mod exclusiv prin această lucrare a virtuților cu ajutorul harului, prin mijloace ortodoxe în întregime divino-umane și nu prin împrumuturi

de la romano-catolicism sau protestantism, întrucât acestea din urmă sunt forme ale creștinismului după modelul mândrei ființei europene și nu a smeritei ființei divino-umane. Această misiune a Bisericii este ușurată de Dumnezeu Însuși, fiindcă printre oamenii noștri există un duh de nevoiță, așa cum este el lucrător în ogorul Ortodoxiei de-a lungul secolelor. Sufletul ortodox al oamenilor noștri se sprijină pe Sfinții Părinți și pe asceții ortodocși. Practicile ascetice, la nivel personal, familial și la nivel de parohie, mai ales rugăciunea și postul, reprezintă trăsătura fundamentală a Ortodoxiei. Poporul nostru este un popor al lui Hristos, un popor ortodox, fiindcă – așa cum a făcut-o și Hristos – el rezumă Evanghelia în aceste două virtuți: postul și rugăciunea. Și mai este un popor convins de faptul că orice necurăție, orice fel de gânduri murdare pot fi alungate din oameni doar prin acestea singure (Mt. 17, 21). În adâncul inimii sale, poporul nostru Îl cunoaște pe Hristos și Ortodoxia, știe exact ceea ce face ca o persoană ortodoxă să fie ortodoxă.

Ortodoxia va genera întotdeauna renașterea ascetică. Ea nu recunoaște nimic altceva. Asceții sunt singurii misionari ai Ortodoxiei. Nevoița este singura ei școală misionară. Ortodoxia înseamnă efort ascetic și viață, și doar prin acestea două misiunea ei este transmisă mai departe și împlinită. Trăirea nevoiței ar trebui să fie misiunea lăuntrică a Bisericii noastre printre oameni. Parohia trebuie să devină un focar de nevoiță. Dar acest lucru poate fi împlinit doar de către un preot ascet.

Rugăciunea și postul, viața orientată spre Biserica a parohiei, o viață liturgică: Ortodoxia deține toate